

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Självständigt arbete 1 15 hp | Grundlärarutbildning med inriktning F-3
| Vårterminen 2015

Språkliga strategier

- En kvalitativ studie om språkliga strategier i
ämnet engelska

Av: Romina Gallegos
Handledare: Susanne Waldén

Abstract

Title: Language strategies – a qualitative study of language strategies in the English subject

Author: Romina Gallegos

Supervisor: Susanne Waldén

The purpose of the study is to examine how teachers describes and explains the work with language strategies. The study is based on the following questions:

- How do the teachers describe language strategy ability?
- How do the teachers describe their work with language strategies?
- In which ways do the teachers work with language strategies in the process of developing the pupil's independence and activity?

The study was made by interviews with four teachers working in grade 1, 2 and 3. The study is based on Vygotskijs theory of social cultural perspective and zone of proximal development, and Oxfords theory of language strategies learning.

Keyword: Language strategies, English, teachers

Nyckelord: Språkliga strategier, engelska, lärare

1. Inledning	4
2. Bakgrund	4
3. Syfte och frågeställningar	6
4 Teoretisk anknytning	6
4.1 Vygotskijs sociokulturella perspektiv	6
4.2 Proximala utvecklingszonen	7
4.3 Oxfords teori om språkliga strategier	7
5. Tidigare forskning	8
5.1 Att ha god språklig strategisk förmåga	8
5.2 Språkliga strategier i undervisningen	9
6. Metod och material	10
6.1 Beskrivning av material och metodval	10
6.2 Urval och presentation av informanter	11
6.3 Genomförande av intervjuerna	12
6.4 Etiska ställningstaganden	12
7. Resultat och Analys	13
7.1 Lärarnas syn på den språkliga förmågan	13
7.2 Engelska ämnet och språkliga strategier	16
7.3 Att utveckla elevernas självständighet och aktivitet	20
8. Slutsats och sammanfattning	23
Referenser	26
Bilagor	27-28

1. Inledning

Under min verksamhetsförlagda utbildning har jag observerat att undervisningen i engelska kan se olika ut i olika klassrum. Vad det beror på är svårt för mig att avgöra men tänker att lärare har olika resonemang om hur man kan gå tillväga när man ska lära elever engelska. Som student på Södertörns högskola har jag insett betydelsen av lärarens kunskaper om hur barn lär på olika sätt och att med rätt stöd kan elever utmana sina kunskaper. Detta har väckt mitt intresse för hur lärare resonerar kring språkliga strategier och hur de säger sig arbeta med språkliga strategier i ämnet engelska samt relatera det till forskning eftersom det kan vara av värde för läraryrket.

2. Bakgrund

Språkliga strategier är grunden till denna uppsats. Här presenterar jag hur styrdokument beskriver förmågan att använda sig av språkliga strategier samt en kort presentation om strategier i engelska ämnet. Jag redogör också för några forskares tolkning av förmågan att använda sig av språkliga strategier och det är utifrån styrdokument och forskarnas beskrivning som jag kommer att använda mig av begreppet språklig strategisk förmåga och språkliga strategier.

Kunskaper i och förståelse för det engelska språket är viktigt för att vi ska kunna kommunicera med världen omkring oss (Svartvik, 2001, s, 9). Detta är något som *Läroplan för grundskolan, förskolan, fritidshemmet* tar fasta på, då det uttrycks att ”kunskaper i och förståelse för engelska ökar individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv” (Skolverket, 2011b, s, 30). Enligt ämneskursplaner och styrdokument ska läraren genom sin undervisning ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Detta innebär att eleverna ska kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när deras språkkunskaper inte räcker till, (Skolverket a, 2011b, s, 30). I *Kommentarmaterial för kursplanen i engelska*, kan det röra sig om val av ord, formuleringsförmåga, svårighet med prosodi eller förmåga att anpassa sig till situation och mottagare. Då ska eleven kunna uppväga detta genom till exempel omformuleringar, synonymer, frågor eller kroppsspråk, (Skolverket, 2011a, s, 9).

Engelska ämnets centrala innehåll är indelat i 3 delar:

- Kommunikationens innehåll
- Lyssna och läsa – reception
- Tala, skriva och samtala- produktion och interaktion

Pedagogen Lena Börjesson har haft flera uppdrag för Skolverket i samband med kursplans revideringar och har medverkat i studier och publikationer med anknytning till språk, bedömning och nationella prov. Hon skriver i sin artikel ”Om strategier i engelska och moderna språk”(2012, s, 1) och förtydligar att de receptiva färdigheterna (läs- och hörförståelse) i *Läroplan för grundskola, förskolan, fritidshemmet* handlar om att avkoda och skapa mening i det man hör eller läser genom att tolka utifrån sammanhang och förförståelse. Börjesson förklarar att elever kommer i kontakt med olika texttyper och behöver lära sig olika strategier för att anpassa lyssnande och läsning efter textens form, innehåll och syfte. Hon påstår att elever behöver utveckla olika strategier för att hörförståelsen ska bli mer effektiv, t ex lära sig använda olika strategier för att förstå nya ord utifrån sammanhang. Börjesson skriver att de produktiva- (tala, skriva) och interaktiva(samtala) färdigheterna i *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* också handlar om att anpassa sitt tal, skrift och samtal till, syfte, mottagare och situation. Hon menar att elever behöver lära sig olika strategier för att göra sig förstådda, t ex genom omformuleringar men också strategier för att hålla igång ett samtal, t ex genom gester och miner. Pedagog, Carin Rosander, skriver i sin avhandling *Performansanalysen som redskap – barnets språkutveckling och pedagogens arbete*, att de språkliga strategierna handlar om förmågan att använda språket på bästa sätt utifrån de kunskaper vi har och den situationen vi befinner oss i. Den hjälper oss att uttrycka det vi vill när språket inte räcker till. Det handlar om verbala och icke verbala kommunikationsstrategier som används när de språkliga kunskaperna är otillräckliga. Exempel på språkliga strategier är omformuleringar, frågor eller kroppsspråk(2005, s, 106).

Språkforskaren Per Malmberg i sin bok *I huvudet på en elev* att språkliga strategier handlar om olika tekniker, avsikter, metoder och handlingar eleven använder sig av för att stödja sitt eget lärande när man lär sig och använder språk(2000,s, 6). Börjesson framhåller att användandet av olika strategier förhoppningsvis ska bidra till ett vidgat perspektiv på omvärlden, förbereda eleverna för ett samhälle över Sveriges gränser och en förståelse för den kulturella mångfalden i Sverige samt övriga delar i världen, (2012, s, 19). Detta kan man koppla till skolans uppdrag om att ”*all undervisning ska ta hänsyn till ett internationellt perspektiv och kunna se sin verklighet i ett globalt sammanhang*”(Skolverket, 2011b, s, 9). Dessutom påstår språkforskaren Rebecca Oxford att språkliga strategier är nödvändiga för att eleverna ska bli självständiga och aktiva samt att de hjälper eleverna att ta kontroll över sin egen

språkinläring(1990, s, 36). Språkinläring är det som eleven tillämpar när man lär sig ett nytt språk, utöver sitt modersmål. I *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* uttrycks det att skolans mål är att elever tar större ansvar för sina studier och att eleverna succesivt utvecklar sin självständighet(Skolverket, 2011b, s, 14).

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att genom intervjuer med fyra lärare undersöka hur de resonerar kring språkliga strategier i ämnet engelska. Jag vill undersöka hur lärarna tolkar den språkliga strategiska förmågan samt hur lärarna säger sig arbeta med språkliga strategier i undervisningen. Avslutningsvis vill jag undersöka hur lärarna arbetar med språkliga strategier i processen att utveckla elevernas självständighet och aktivitet.

Undersökningen utgår från följande frågeställningar:

- Hur uppfattar lärarna begreppet språklig strategisk förmåga?
- Hur säger sig lärarna arbeta med språkliga strategier i undervisningen?
- På vilket sätt arbetar lärarna med språkliga strategier i processen att utveckla elevernas självständighet och aktivitet?

4. Teorianknytning

I det här avsnittet kommer jag att presentera vilka teorianknytningar som min uppsats utgår ifrån. Dessa är Lev Vygotskijs teori om sociokulturella perspektiv och proximala utvecklingszonen och Rebecca Oxfords teori om språkliga strategier.

4.1 Vygotskijs sociokulturella perspektiv

I denna undersökning kommer jag att utgå ifrån pedagogens Lev Vygotskijs sociokulturella syn på lärande. Lev Vygotskij var en rysk pedagog som intresserade sig för barns utveckling och lärande. Vygotskij har haft stort inflytande över dagens läroplaner i skolan som råder oss att praktisera en pedagogik som bygger på hans idéer. Vygotskijs teorier grundar sig på det sociala samspelet och språket som grund för lärande och utveckling(Gibbons, 2010, s, 17).

Enligt Vygotskij betraktas lärande ur ett historiskt, socialt och kulturellt perspektiv. Han menar att lärande sker i olika sammanhang och att omgivningen är betydelsefull för barnets lärande och att det sker i samspel med andra. Genom det muntliga samspelet lär sig barn att t ex hitta nya lösningar, förstå nya begrepp och utveckla nya idéer(Gibbons, 2010, s, 42). Det sociala samspelet och de sociala erfarenheterna är nödvändiga för lärande. Vygotskij påstår att när barn samspelar med varandra och sin omgivning skapas kunskap. Genom språket kan barn ta del av andra individers tankar och erfarenheter och utveckla sitt eget lärande och ombilda sina kunskaper och erfarenheter. När barn känner mening för de nya erfarenheterna gör de kunskapen till sin egen och kan använda sig av den framöver(Svensson, 1998, s, 36).

4.2 Proximala utvecklingszonen

Stöttning fyller en viktig funktion i Vygotskijs sociokulturella perspektiv på lärande. Begreppet, proximala utvecklingszonen utvecklades av Vygotskij, och innebär att elever kan utmana sina kunskaper, under förutsättning att de får rätt stöd. I det sociala samspelet, när utmaningen för lärande har en högre nivå än barnets nuvarande utvecklingsnivå, skapas kunskap. Barnets nuvarande utvecklingsnivå är nivån där barnet klarar uppgifter på egen hand och den högre nivån är där barnet tillsammans med någon som kan mer, klarar av uppgifter(Svensson, 1998, s, 33). Vygotskij lyfter fram lärarens betydelse för den stöttning som eleverna behöver för att kunna utveckla nya begrepp och färdigheter. Vygotskij menar att läraren har en avgörande roll för elevernas framgång(Gibbons, 2009, s, 43). Vygotskij ansåg att samspelet mellan lärare och elev är drivkraften i barnets utveckling. Med rätt vägledning och stöd av lärare, kan elever utmana sina språkliga kunskaper och kommunicera trots brister i språket. Skolan är en verksamhet som har en viktig funktion i barns utveckling och lärande. Här kan barn och vuxna med olika bakgrund och erfarenheter utbyta tankar, kunskaper och erfarenheter(Gibbons, 2009, s, 17). Med stöd i den proximala utvecklingszonen kan man förklara hur elever som lär sig ett nytt språk, med rätt stöd, kan tänja på sina språkliga kunskaper och klara av att kommunicera. För att lyckas lära sig ett nytt språk behöver eleven utveckla den språkliga strategiska förmågan med hjälp av lärarens stöd.

4.3 Oxfords teori om språkliga strategier

I den här undersökningen har jag valt att utgå ifrån Rebecca Oxfords teorier om språkliga strategier. Rebecca Oxford är en språkforskare som intresserar sig för hur barn lär sig ett nytt språk. I boken ”Language Learning Strategies. What every Teacher Should know” menar Oxford att språkliga

strategier är viktiga verktyg för att eleverna ska bli självständiga och aktiva när de lär sig ett nytt språk samt att de hjälper eleverna att ta kontroll över sitt eget lärande(1990, s, 136).

Rebecca Oxford drar en skiljelinje mellan direkta och indirekta strategier i sin klassificering av strategier. De direkta strategierna handlar om hur man bearbetar det språk som lärs in och delas in i minnesstrategier, kognitiva och kommunikations/kompensationsstrategier. Minnesstrategier används för att komma ihåg och senare kunna tillämpa den nya informationen. Det innebär att eleven t ex associerar, repeterar eller grupperar. Med hjälp av de kognitiva strategierna gör vi analyser, löser problem, bearbetar information och integrerar den nya informationen med tidigare kunskaper. Dessa strategier rör sig om elevens förmåga att koda av, översätta, tillämpa grammatiska regler.

Kommunikations/kompensationsstrategierna används när språket inte räcker till och då handlar det t ex om att hitta synonymer eller använda sig av kroppsspråk(1990, s, 37-51).

De indirekta strategierna handlar om att stödja språkinläringen på ett indirekt sätt och delas in i metakognitiva, affektiva och sociala strategier. De metakognitiva strategierna handlar om att planera, följa upp och utvärdera sitt lärande. Att planera sitt lärande innebär att eleven reflekterar över det bäst lämpade arbetssättet att lösa ett specifikt problem. De affektiva strategierna är känslomässigt kopplade till elevens tro på sin egen förmåga. Dessa strategier handlar om uppmuntran, att våga ta risker och stärka sitt självförtroende. Det innebär också att man vill och vågar använda språket, med andra ord att man inte är rädd att göra bort sig. Man ska trots sina begränsade kunskaper i språket försöka tala och göra sig förstådd. Med hjälp av de sociala strategierna stöds inläringen i samspel med omgivningen. Det är de strategier eleven använder i sociala samspel. Det kan handla om samarbete, ställa frågor, be om förklaringar, ge feedback eller ta del av kamraternas tankar och åsikter, t ex i samarbete med klasskamrater(1990,s, 135-150).

5. Tidigare forskning

5.1 Att ha god språklig strategisk förmåga

Språkforskaren Joan Rubin skriver i sin artikel "What the good language learner can teach us"(1975) att hon genom observationer, intervjuer och ljudinspelningar på elever kom fram till vad som gör en elev framgångsrik i lärandet av det nya språket, nämligen elevens personlighet, attityd och motivation(Rubin, 1975, s, 42). Rubin menar att eleven är bekväm i situationer där hen inte förstår allt och begränsas inte när hen stöter på svårigheter i förståelsen. Eleven använder sig av tidigare kunskaper för att sedan kunna dra slutsatser. För att lära sig att tala det nya språket är det viktigt att eleverna vågar gissa, menar

Rubin(1975, s, 46). Liknande resultat har pedagogen Gun Lundberg kommit fram till i sin licentiatavhandling ”Teachers in action”(2009). Studien, som är byggd på fem terminslånga kompetensutvecklingskurser med integrerad aktionsforskning,(ett sätt att få kunskap om sin egen praktik och därigenom förutsättningar för att förändra densamma) visar att de aktionsprojekt som har tränat på gissningsstrategin har resulterat i att fler elever tror på sin förmåga att gissa ett okänt ords betydelse utifrån sammanhang. Lundberg påstår att undervisningen måste bedrivas på engelska om träningen av gissningsstrategin ska vara effektiv. Lärarna menade att eleverna använde sig av strategin på ett sätt som de annars inte skulle ha gjort(Lundberg, 2009, s, 118). Även språkforskaren Rebecca Oxford skriver i sin bok ” Language Learning Strategies. What every Teacher Should know” att hon genom observationer och intervjuer har kommit fram till att gissningsstrategin är ett viktigt verktyg i lärandet av det nyspråket(1990, s, 93).

Rubin påstår att eleven är villig att göra bort sig för att få fram sitt budskap. Hen kan t ex använda sig av gester, kroppsspråk eller använda sig av sitt eget modersmål för att göra sig förstådd. Dessutom är hen villig att begå språkfel för att lära och kommunicera. Hen är uppmärksam på språkets form och försöker alltid hitta mönster i språket genom att analysera strukturen i språket. Eleven övar ständigt på det nya språket och ser till att använda det vid varje tillfälle som ges(1975, s, 47). Oxford har i sin undersökning kommit fram till att elever som får strategiträning i allmänhet lär sig bättre än de som inte får det(1990, s, 201). Hon menar att elever behöver bli medvetna om vilka strategier de kan använda för att lösa olika uppgifter och låta dem pröva sig fram. Oxford skriver vidare att olika elever behöver olika stöd och hjälp att hitta de strategier som passar dem vid lärandet av det nya språket(1990, s, 201).

5.2 Språkliga strategier i undervisningen

Studien STRIMS presenteras i boken ”I huvudet på en elev-STRIMS(strategier vid inläring av moderna språk), (Malmberg, 2000). Den longitudinella studien(en undersökning över en viss tid där man följer upp studieobjekten och gör upprepade mätningar på dem) är ”*uppbyggd kring de tankar elever i svenska grund- och gymnasieskolna har när de löser sina dagliga uppgifter under språklektionerna-och hur dessa tankar leder till individuella handlingsmönster eller strategier*”(2000, s, 3). Forskaren Per Malmberg, skriver att undersökningen visar att elever behöver bli uppmärksammade på olika inlärningsstrategier, och att det finns strategier som är effektivare än andra, vid t ex ordinläring av det nya språket, där målet är att förstå och kunna använda de nya orden i ett sammanhang(Malmberg, 2000, s, 86). Malmberg beskriver att när eleverna arbetade traditionellt vid ordinläring, det vill säga, att de rabblade upp orden, skrev ned dem och förhörde sig själva, fastnade inte alla nya ord i långtidsminnet. Studien visade exempel på att redan efter en vecka glömdes 30 % av de ord eleverna

kunde vid glosföreläsningen. De elever som lyckades bra med att lära sig nya ord var de som ändrade sitt inlärningsmönster med traditionell ordinläring och blev mer medvetna om att kunna se de nya orden i sitt sammanhang(2000, s, 88). Malmberg betonar betydelsen av lärarens förmåga att medvetengöra elever om deras egna sätt att lära. Strategiträning i undervisningen resulterade i att elever fick lättare för sina studier och en mer effektiv språkinläring(2000, s, 226). I licentiatavhandlingen ”Teachers in action”(2009), som jag nämnde tidigare, styrker Lundberg påståendet om innebörden av lärarens förmåga att medvetengöra eleverna på egna strategier. Lundberg noterar att studien visade att lärandet blev mer effektivt när eleverna fick hjälp att tänka strategiskt kring språkinläring. Lundberg påstår att läraren måste göra eleverna medvetna om att våga göra språkfel och att det hör till i utvecklingen av språkinlärandet. Detta kan hjälpa elever med ett svagt självförtroende. Lundberg nämner också att lärarens förmåga att skapa en trygg, tillåtande och respektfull lärandemiljö visade sig vara en betydelsefull del i arbetet att stärka elevernas självförtroende för språkinläring(2009, s, 122). Aktionsprojektet visade att grupp aktiviteter, fungerade bra i skapandet av en trygg språkmiljö. Lundberg menar att många elever som inte riktigt hänger med kan ta hjälp av klasskamraterna genom att se hur andra gör. Det har också visat sig att lärarens förmåga att använda kroppsspråk, smådramatiseringar, röstvariation har betydelse för elevernas förståelse för språket(2009, s, 123).

6. Metod och material

Här presenterar jag det tillvägagångssätt som har använts vid genomförandet av intervjuerna. Jag motiverar val av metod, beskriver arbetsprocessen och vilka etiska ställningstaganden som har beaktats.

6.1 Beskrivning av material och metodval

Eftersom jag vill undersöka hur fyra pedagoger tolkar den språkliga strategiska förmågan och hur de beskriver att de arbetar med språkliga strategier i undervisningen valde jag att använda mig av en respondentundersökning i form av kvalitativa intervjuer av lärare. Enligt Ahrne och Svensson kan man genom en kvalitativ intervju få kunskap om den intervjuades, tankar och erfarenheter om ett visst fenomen. Utifrån den intervjuades eget perspektiv söker man kvalitativa, nyanserade beskrivningar kring ett ämne som spelas in, transkriberas och sedan ligger till grund för undersökningens arbetsmaterial. Att transkribera innebär att man översätter intervjun till en skriftlig form. Den skrivna texten analyseras och utgör studiens empiriska material(Ahrne & Svensson, 2013, s, 17).

Syftet med undersökningen är att få förståelse för hur vissa pedagoger tolkar den språkliga strategiska förmågan och hur de beskriver att de arbetar med den i sin undervisning. I och med detta anser jag att en kvalitativ forskningsmetod i form av semistrukturerade intervjuer lämpar sig väl i denna

undersökning. Fördelen med kvalitativa intervjuer har varit att jag har haft möjlighet att ställa följdfrågor för att få djupare svar och att den intervjuade har kunnat tala fritt och kunnat förklara något vid missförstånd eller oklarheter. Nackdelar med intervjuer kan vara att den intervjuade inte är helt ärlig eller att hen anpassar sina svar till det hen tror intervjuaren vill höra eller har en uppfattning om vad som är allmänt accepterat. En ytterligare nackdel är att jag som intervjuare kan ha ställt ledande frågor eller omedvetet uppträtt på ett sätt som har påverkat intervjupersonernas svar.

6.2 Urval och presentation av informanter

För att samla in mitt empiriska material har jag kontaktat 15 olika lärare i Haninge, Farsta och Tyresö, via mail. Valet av kommun berodde på att avståndet var en viktig faktor för mig för att kunna genomföra intervjuer. Av de 20 lärare jag kontaktade svarade 17, 12 stycken sa sig inte ha tid och 5 tackade ja. Vid intervjutillfället blev en lärare sjuk och kunde inte delta. Därför består mitt empiriska material av fyra intervjuer av lärare i årskurs 2-3. Enligt Dalen är antalet intervjupersoner beroende av undersökningens syfte (2008, s, 33). I detta fall är inte undersökningens syfte att nå en generaliserande bild om pedagogernas beskrivning av den språkliga strategiska förmågan, utan jag vill nå en fördjupad förståelse om hur pedagogerna beskriver den språkliga strategiska förmågan, hur de beskriver att de arbetar med språkliga strategier samt på vilket sätt lärarnas användning av språkliga strategier utvecklar elevernas kunskaper i engelska. Därför anser jag att de intervjuade pedagoger är tillräckligt många. Men fler perspektiv av den språkliga strategiska förmågan hade möjligtvis kommit fram om jag hade intervjuat fler lärare.

En kort presentation av de intervjuade lärarna:

Linda är 38 år och arbetar på en skola i Haninge kommun. Hon tog sin lärarexamen för 15 år sedan men har bara varit verksam lärare i 10 år på grund av föräldraledighet i 3 olika perioder. Hon undervisar för närvarande i en årskurs 2 med 26 elever.

Janice arbetar också på en skola i Haninge kommun och har undervisat i 20 år. Hon är 47 år gammal. Efter sin examen arbetade hon med elever i mellanstadiet i ca 11 år. Hon uppger att hon trivs bättre med att arbeta med yngre elever. Hennes klass består av 30 elever och är en årskurs 3.

Veronica är 53 år gammal och arbetar i Tyresö kommun. Hon har undervisat i snart 22 år. Veronica har alltid arbetat med elever i lågstadiet. Hon arbetar i en årskurs 2 med 28 elever.

Anna är 33 år gammal och arbetar på en friskola i Farsta kommun. Hon tog sin lärarexamen för lite drygt 4 år sedan och har arbetat i samma skola i sen dess. Hennes nuvarande klass består av en årskurs 2 med 28 elever.

6.3 Genomförande av intervjuerna

Intervjufrågorna utgick från en semistrukturerad intervju, som berör lärarnas tolkning av den språkliga strategiska förmågan, hur de beskriver att de arbetar med språkliga strategier samt på vilket sätt lärarna använder sig av språkliga strategier för att utveckla elevernas kunskaper i engelska. En semistrukturerad intervju ger intervjuaren utrymme att anpassa intervjustrukturen utifrån behov. Intervjuerna i denna studie baserades på ett intervjuschema med mer allmänna frågor i inledningen, för att sedan övergå till frågor som berörde frågeställningarna. Intervjuerna avrundades med att intervjupersonerna fick möjlighet att göra tillägg.

Eftersom intervjupersonerna gavs utrymme att tala fritt kring respektive fråga, åtföljdes intervjuschemat av följdfrågor och förtydliganden av varierande karaktär för respektive intervju. Samtliga deltagare informerades om, och godkände att intervjuerna spelades in. Dessa transkriberades direkt efter varje intervju och mailades ut till respektive lärare för att försäkra mig om att jag hade översatt intervjun rättvist. Vid intervjuerna valde jag också att skriva ned anteckningar. Lärarna fick bestämma tid och plats för intervjuerna, vilka ägde rum i skolan lärarna arbetade i. Vid två intervjuatillfällen satt vi för oss själva i lärarrummet, resterande två satt vi i respektive lärares klassrum. Intervjuerna pågick i ca 25-40 minuter.

6.4 Etiska ställningstaganden

De etiska aspekterna är viktiga att ta hänsyn till i en intervjuundersökning. Det finns regler och riktlinjer som forskaren måste följa. De fyra övergripande principer som forskaren måste förhålla sig till utgår från Vetenskapsrådet och är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (1990, s. 7). Jag har kontaktat lärarna via mail och informerat dem om undersökningens syfte och att deras deltagande är frivilligt och kan avbrytas när som helst (informationskravet). I min undersökning måste jag ha deltagarnas samtycke för att vara med i undersökningen. Jag har jag informerat pedagogerna om deras rätt att bestämma över sin medverkan. Därför har jag frågat lärarna om tillstånd och informerat dem om gällande villkor för deltagandet (Samtyckeskravet).

Konfidentialitetskravet är en viktig aspekt att ta hänsyn till i en intervjuundersökning. Kravet innebär att alla uppgifter som samlas in i en undersökning behandlas anonymt. Personuppgifter ska anonymiseras

och behandlas så att man inte kan identifiera deltagarna. Jag har valt att fingera namnen på lärarna och inte nämna vilken skola de arbetar på. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlas in i undersökningen endast är ämnade för denna studie. Detta har jag informerat lärarna om. Uppgifterna som jag samlar in kommer inte att spridas(1990, s, 7-14).

7. Analys och resultatredovisning

Här kommer jag att presentera och diskutera min tolkning av lärarnas svar på mina intervjufrågor, med utgångspunkt i Vygotskijs teorier om språkutveckling och Oxfords teorier om språkinlärnings strategier samt i tidigare forskning inom ämnet. För att skapa en mer systematiskt överblick över mitt material har jag valt att dela upp kapitlet i 3 olika teman som utgår från mina 3 frågeställningar, nämligen: ”Hur uppfattar lärarna begreppet språklig strategisk förmåga?”, ”Hur säger sig lärarna arbeta med språkliga strategier i ämnet engelska?” samt ”På vilket sätt arbetar lärarna med språkliga strategier i processen att utveckla elevernas självständighet och aktivitet?”

7.1 Lärarnas syn på den språkliga strategiska förmågan

En aspekt i undersökningen är pedagogernas tankar och reflektioner kring den språkliga strategiska förmågan. Under intervjuerna märker jag att det finns likheter men också skillnader i hur pedagogerna tolkar begreppet. Skillnaderna handlar om vad som utgör den språkliga strategiska förmågan När pedagogerna reflekterar kring den språkliga strategiska förmågan ser jag att samtliga pedagoger menar att den språkliga strategiska förmågan handlar om att göra sig förstådd och använda sig av andra strategier när språkkunskaperna inte räcker till. Två av pedagogerna uttrycker sig väldigt kortfattat på frågorna som berör deras tolkning av begreppet språklig strategisk förmåga. Efter en kort betänketid svarar Linda att språklig strategisk förmåga handlar om att ha förmågan att våga tala engelska och försöka göra sig förstådd. Hon menar att det kan handla om förmågan att använda sig av kroppsspråk eller gester. Veronica verkade tycka att det var svårt att förklara vad språklig strategisk förmåga handlar om. Men hon säger att det innebär att man har förmågan att förstå och göra sig förstådd i ett språk som man inte riktigt behärskar. Som strategi tänker hon att man tar till olika medel när språket inte räcker till, t ex kroppsspråk. Hon säger att eleverna många gånger lyckas göra sig förstådda med hjälp av miner eller gester.

När Linda och Veronica ger exempel på hur eleverna försöker gå runt svårigheterna i engelska språket med hjälp av andra medel kopplar jag det till vad Oxford kallar för kompensationsstrategier, som handlar om förmågan att övervinna begränsningar i tal och skrift(1990, s, 47). I detta fall talar lärarna om begränsningar i tal. Det framkommer att samtliga lärare använder sig av grimaser, gester eller

kroppsspråk när eleverna inte förstår. Detta ser jag som ett sätt för lärare att medvetengöra elever om att de kan ta till andra sätt för att exempelvis upprätthålla en konversation eller göra sig förstådda.

Janices svar överensstämmer med Lindas och Veronicas när hon säger att språklig strategisk förmåga handlar om att kompensera för sina språkliga brister genom att ha förmågan att använda sig av kroppen och våga tala det främmande språket. Hon menar att elever många gånger lyckas förstå ett ord eller översätta ett ord med hjälp av ett annat språk. Janice tar upp exemplet ”telephone”. Det är ett ord som man med hjälp av det svenska ordet telefon är lätt att översätta, menar hon. Detta är ytterligare ett exempel på en kompensationsstrategi. När man växlar eller tar hjälp av sitt modersmål är det ur Oxfords teori en kompensationsstrategi(1990, s, 50). När eleverna använder sig av sitt modersmål vid översättning så använder de sig av sina personliga erfarenheter i orden, de har något att relatera till. Oxford menar att alla människor gör associationer till tidigare kunskaper när de hör något nytt. Men en del människor gör fler associationer och använder medvetet verktyget gissning mer än andra(1990, s, 95). Även om Janice nämner att elever ofta har förmåga att gissa betydelsen av ett ord på engelska med hjälp av det svenska ordet så är det inget hon medvetet tränar sina elever på. För att eleverna ska träna sin förmåga att gissa behöver de strategiträning och i huvudsak medvetengöras om att de kan träna sin förmåga att gissa(1990, s, 96). Man kan t ex medvetengöra elever med annat modersmål än svenska, att de kan använda sig av sitt modersmål i undervisningen. Undervisningen på engelska bör troligtvis inte ske via det svenska språket enbart, om ett annat modersmål finns. Det finns elever som möjligtvis har svårt med det svenska språket men skulle kunna ta hjälp av sitt modersmål(1990, s51).

Anna utvecklar sitt svar genom att säga att den språkliga strategiska förmågan också handlar om att ha självförtroende. Hon menar att elever som är trygga vågar ta mer plats i undervisningen. Med mer plats menar hon t ex att elever har förmågan att ställa frågor till läraren eller kamrater eller svara på lärarens frågor. Att ha ett bra självförtroende är, ur Rubins teori om hur elever lär sig ett nytt språk, en viktig faktor(1975, s, 42). Samtliga lärare nämner att det finns elever som inte vågar ta mycket plats i engelska undervisningen och beskriver att det kan vara en utmaning att få alla elever delaktiga Enligt Lundberg kan detta bli problematiskt för de blyga eleverna. Hon påstår att ett svagt självförtroende kan ha en negativ påverkan på viljan att lära sig och på intresset för språk. Ibland kan elevernas motvilja att delta i engelska undervisningen handla mer om ett dåligt självförtroende än oförmåga. (2007, s, 121).

Anna berättar vidare att hon ofta försöker se till att eleverna arbetar i grupp eller i par. Att låta eleverna arbeta i grupp eller par gör även Veronica, Linda och Janice. På detta sätt kan eleverna träna på att göra sin röst hörd, påstår lärarna. Oxford kallar det för sociala strategier och har att göra med att ha förmågan att fråga för att få klarhet eller att samarbeta med en kamrat som kan lite mer än en själv(Oxford, 1990,

s, 145). Ur Vygotskijs sociokulturella perspektiv, ger lärarna eleverna möjlighet att utbyta tankar och åsikter när de uppmuntrar sina elever att arbeta i grupp eller i par. Detta samarbete gynnar troligtvis både elever med svagt självförtroende och bra självförtroende. Här har eleverna möjlighet att ta del av varandras erfarenheter och kunskaper (Gibbons, 2010, s, 42). Som lärare gäller det att känna sina elever väl och veta hur man kan utmana dem på bästa sätt, menar Janice. Man måste känna till vilka elever som arbetar bra tillsammans men också se till att variera arbetsgrupperna och vara uppmärksam på att alla elever får någon typ av utmaning, påstår även Anna.

Anna anser att det viktigaste i den språkliga strategiska förmågan är att göra sig förstådd i olika situationer och att korrekt uttal eller prosodi är ganska oviktigt i sammanhanget. Anna berättar att hon avsätter en viss tid för att t ex gå igenom grammatiska regler i engelska. Även Janice påstår att det är viktigare att eleverna pratar än att de är formellt korrekta. Hon menar att det skulle begränsa eleverna om de skulle behöva tänka på att uttrycka sig korrekt. Hon berättar vidare att hon t ex sällan går in och rättar stavfel. Veronica nämner också att hon låter bli att rätta stavfel om det inte är så att eleverna undrar om de har stavat rätt. Hon menar att det finns rätta tillfällen för det. Det viktiga är att de vågar prata, menar Veronica. Även Linda påstår att man inte bör rätta stavfel eller feluttal men att eleverna brukar öva på sitt uttal vid muntliga övningar. Hon berättar att hon t ex kan säga en kort mening och att eleverna säger efter i kör och på det sättet förbättras uttalet.

Lärarnas tolkning av den språkliga strategiska förmågan syftar till en muntlig kommunikation, alltså att förstå, göra sig förstådd. Samtliga lärare nämner att det handlar om förmågan att våga tala och göra sig förstådd. När lärarna resonerar kring den språkliga strategiska förmågan ser jag att de utgår från riktlinjer baserat på styrdokument där den språkliga strategiska förmågan kopplas till att tala. Ingen av lärarna kopplar den språkliga strategiska förmågan till att skriva, lyssna eller läsa. I läroplanen syftar den språkliga strategiska förmågan till interaktiva-(tala, samtal), receptiva-(läsa, höra) och produktiva(skriva) färdigheter (Skolverket, 2011, s, 31). Dessutom menar ingen av lärarna att det är viktigt att eleverna formulerar sig korrekt på engelska. En möjlig anledning till att den språkliga strategiska förmågan kopplas till att tala och förstå, kan vara att fokus ligger främst på innehållet och inte på språkriktigheten. Antagligen kopplas språkriktigheten med grammatik och som ett långsiktigt mål. Dessutom antar de att det är viktigare att uppmuntra eleverna att tala engelska och att användningen av språket skulle hämmas om de måste tänka på att formulera sig korrekt. Men det ena behöver inte utesluta det andra. Eleverna behöver också förstå hur det engelska språket är uppbyggt. Kognitiva strategier och minnesstrategier stärker grammatisk kunskap som syftar till kunskaper och färdigheter vad gäller t ex ordförråd, morfologi, syntax och uttal. (Oxford, 1990, s, 203). Under min

verksamhetsförlagda utbildning observerade jag att eleverna ofta satt och arbetade med sina engelska böcker men att de ofta upplevde det som tråkigt och svårt. Det är viktigt att som lärare känna till att elever behöver lära sig språkliga strategier för att utveckla förmågan att t ex koda av, översätta eller tillämpa grammatiska regler. Dessa språkliga strategier kallar Oxford för kognitiva strategier och innebär att man använder sig av grammatikböcker, textböcker eller ordböcker. För att använda dessa språkliga strategier på ett effektivt sätt behöver eleverna lära sig hur man går tillväga(1990, s, 200).

När Linda berättar att hon ibland tränar på det engelska uttalet med sina elever, så är det en viktig del i undervisningen, men inget tyder på att hon medvetengör sina elever på att använda sig av olika språkliga strategier när de ska lära sig att uttala de nya orden. Det kan troligtvis bli en meningslös upprepning av det läraren säger. Man skulle exempelvis kunna använda sig av det engelska alfabetet och träna på hur bokstäverna kan uttalas på olika sätt eller använda sig av ramsor för att träna på uttal(1990, s, 202).

Samtliga lärare tycker att det är viktigt att elever utvecklar den språkliga strategiska förmågan för att kunna kommunicera när deras kunskaper i engelska inte räcker till. Linda säger att det är bra att de förstår och kan göra sig förstådda när de t ex är utomlands. Andra fördelar lärarna ser med den språkliga strategiska förmågan är att kunna kommunicera med människor omkring oss som inte talar svenska. I *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, kan man läsa att "*kunskaper i och förståelse för engelska ökar individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv*"(Skolverket, 2000, s, 30). Att ingen nämner att engelska kan vara av nytta i framtiden kan möjligtvis vara på grund av att lärarna är fokuserade på nuet och mer intresserade av att få med alla elever i engelska undervisningen och väcka intresse.

7.2 Engelska ämnet och språkliga strategier

Det här temat utgår från min andra frågeställning och handlar om hur lärarna säger sig arbetamed språkliga strategier i ämnet engelska. Samtliga pedagoger lyfter fram att elevernas kunskapsnivå i engelska skiljer sig åt och är väldigt avgörande för hur man bemöter dem. Anna menar att det är viktigt att sätta upp verkliga mål så att eleverna känner att de lyckas. Även Linda säger att man inte ska gå för fort fram och sätta för höga mål. Hon menar att hon ibland kan känna sig stressad över allt hon måste hinna med men att det inte blir bra om eleverna känner att de misslyckas, dessutom tappar de motivationen om det inte går bra för dem.

Att skapa ett klassrum där eleverna känner att de utmanas är enligt Vygotskij en förutsättning för lärande, men om eleverna inte får tillräckligt mycket stöttning kommer de troligtvis känna sig

frustrerade och omotiverade. Som lärare är det viktigt att ge elever utmanande uppgifter som de behöver hjälp med men som åtföljs av mycket stöttning. Man kan inte heller sätta upp mål så att eleverna känner att de lyckas men som inte är tillräckligt utmanande. Det kan kännas tryggt för både elever och lärare när alla elever lyckas men det är tveksamt ifall det sker något lärande (Gibbons, 2010, s, 43). Oxford menar att det kan leda till att eleverna tappar intresset för det nya språket (1990, 136). Att sätta upp verkliga mål kan man koppla till Rubins teori om att eleven behöver ha ett bra självförtroende vid inläringen av ett nytt språk (1975, s, 42). För att stärka elevernas självförtroende kan man som lärare ge eleverna tillräckligt utmanande problem där de behöver hjälp och stöttning för att lösa problemet men som inte är omöjliga eller för enkla att lösa. Ur Rubins syn på språkinläring, är det svårt för elever med ett svagt självförtroende att lära sig ett nytt språk men enligt Oxford, är medvetenhet om sin egen inläring en viktig förutsättning för språkinläring. För att elever ska kunna tro på sin förmåga behöver de bli medvetna om sitt sätt att lära. Att reflektera kring sin egen inläring är något elever måste lära sig att utveckla (1990, s, 10).

En annan viktig faktor som nämndes var dynamiken i klassrummet. Både Linda och Veronica berättar att många övningar som de har tillämpat med en klass kan vara omöjliga att tillämpa med en annan. Veronica menar att hon vid flera tillfällen undviker övningar som hon vet inte kommer att fungera, t ex övningar där det kan leda till att ljudnivån blir för hög i klassrummet och eleverna tappar koncentration. Hon menar att elevsammansättningen i en klass kan skilja sig väldigt mycket åt.

Att skapa tillfällen för lärande och en stimulerande och aktiverande språkmiljö är enligt Malmberg, lärarens ansvar. En trolig anledning till att vissa övningar inte fungerar i alla klasser kan vara lärarens inställning och attityd. Det kan ha att göra med lärarens förväntningar på eleverna (2000, s, 141). När Veronica väljer att undvika övningar där hon riskerar att tappa kontrollen så kan en möjlig anledning vara lärarens brist på tilltro till elevernas förmåga. Det kan möjligtvis innebära att eleverna går miste om en viktig del i undervisningen som t ex språkanvändning i funktionella sammanhang. Att låta eleverna ta mer plats än läraren är ett sätt för elever att göra sin röst hörda som kan leda till att fler elever vågar tala och delta i undervisningen (2000, s, 121). En annan anledning till att vissa övningar inte fungerar i en barngrupp kan helt enkelt bero på att elever lär på olika sätt. Oxford menar att olika elever behöver olika stöd och hjälp för att hitta de strategier som passar dem när de ska lära sig ett nytt språk (1990, s, 9)

Ett tryggt arbetssätt för läraren, men möjligtvis enformigt och tråkigt för eleverna, kan vara att fokusera engelska undervisningen på stavning eller översättning där eleverna sitter tysta på sina platser och arbetar med engelska boken. Av Oxfords teori om språkinläring är det inte fel att eleverna arbetar med övningsböcker, textböcker eller ordböcker eftersom det också är en strategi för språkinläring men

bör inte ske på bekostnad av andra språkliga strategier som kan användas i undervisningen(1990, s, 203).

Även Janice påpekar att elevsammansättningen i ett klassrum kan skilja sig åt och att det är en utmaning att lära känna sina elever för att sedan kunna anpassa undervisningen efter dem.

”Det är alltid lika spännande att lära känna sina nya elever och det kan ta ett tag att veta vad som fungerar och inte fungerar. Vissa övningar kan fungera jättebra med en grupp men kan sluta i kaos med en annan... det är så ibland. Alla elever är olika och lär sig på olika sätt och min uppgift är att lista ut vad som passar den gruppen”

När Janice talar om betydelsen av att känna sina elever så kan man koppla det till Vygotskijs teori om att läraren måste ha en medvetenhet om elevens proximala utvecklingszon för att eleven ska kunna stimuleras på bästa sätt(Gibbons, 2009, s, 42). Att lyssna och ställa frågor, menar Janice, är ett sätt att försöka få fram elevernas eget tänkande. Läraren måste, ur Vygotskijs sociokulturella perspektiv, väcka intresse hos eleven för det som ska läras in. Ett sätt är att relatera den nya kunskapen till elevernas erfarenheter och kunskaper. Att ta tillvara på elevernas olika bakgrunder och erfarenheter i undervisningen, ses ur, Vigotskijs proximala utvecklingszon, som en förutsättning för att eleverna ska ha möjlighet att skapa ny kunskap(Svensson, 1998, s, 29).

Linda menar att hon aldrig har tänkt på att medvetet arbeta med att utveckla elevernas språkliga strategiska förmåga. Hon förklarar att mycket som står i Lgr11 är hon medveten om men att det kan bli svårt att tillämpa det i praktiken. Det kommer fram att hon använder sig av bilder när eleverna ska lära sig nya ord. Linda menar att det blir lättare att komma ihåg ett ord när de kan relatera till något. ”Annars blir det bara något de får höra som sedan glöms bort”. Janice berättar att hon också använder bilder för att eleverna ska minnas de nya orden men att hon också försöker använda sig av konkreta föremål. Veronica förklarar att man t ex kan använda sig av kläderna eleverna har på sig när man t ex undervisar om färger eller olika klädesplagg eller använda sig av de föremål som finns tillgängliga i klassrummet. Anna berättar att hon ofta använder sig av engelska barnramsor. Det är ett sätt att öva på uttal men också ett sätt att lära sig nya ord, menar hon.

Under intervjuerna får jag en uppfattning om att minnesstrategier är vanliga strategier som används i engelska undervisningen. Minnesstrategier, utifrån Oxfords teori om språkinlärning, innebär att eleverna ska ges möjlighet att komma ihåg och tillämpa den nya informationen(1990, s, 40). Samtliga lärare uttryckte betydelsen av att repetera för att komma ihåg. I intervjun med Janice framkom det att hon

tycker att de ord elever kommer ihåg är de ord de hört ofta och förstår i vilka sammanhang orden används. Även Linda påstår att repetition i undervisningen underlättar elevernas förståelse. ”Det är viktigt att eleverna känner igen sig och att man kan bygga på det de känner till”. Detta återkopplar jag till Oxfords resonemang om vikten av lärarens medvetenhet om vilka referensramar elever har att ”hänga upp” den nya kunskapen på(1990, s, 136).

I intervjun med Anna framkommer det att hon anser att det är viktigt att som lärare arbeta för ett tryggt klimat i klassrummet. Detta är något som man bör börja med redan vid förskoleklass, menar hon. Anna förklarar att det kan man t ex göra genom att medvetengöra eleverna om hur man ger och tar feedback, hur man bemöter kamrater i olika situationer, t ex när kamraten talar. Men Anna menar att gemensamma aktiviteter där elever får möjlighet att leka, sjunga eller spela teater hjälper elever att stärka självförtroendet för att lära engelska. Lundberg menade i resultatet av sin studie att leken visade sig vara en viktig faktor i undervisningen.(2007, s, 122). Även Janice berättar att hon använder sig av lek och teater i undervisningen. Janice förklarar att det blir roligare för eleverna än att bara sitta och läsa en textbok på engelska. Det gör de också men hon försöker variera sin undervisning. När eleverna leker övar de på språket. Annas svar överensstämmer med Janice förklaring. Anna menar att när eleverna leker begränsas de inte lika mycket som om de skulle göra vid t ex muntliga övningar. Anna berättar att i leken använder eleverna sig av kroppsspråk eller gester för att beskriva eller förklara något. I den fria leken, menar Anna, har elever möjlighet att själva välja tema och leka med språket för att göra sig förstådda. Med ”leka med språket” menar hon att elever hittar på engelska ord eller beskriver något med de ord de kan i det engelska språket.

Dessa exempel som Anna tar upp är olika kompensationsstrategier, enligt Oxford, som elever kan använda sig av för att göra sig förstådda(1990, s, 50). När elever leker eller spelar rollspel behöver de antagligen använda sig av vad Oxford kallar för sociala strategier. I leken och rollspelen behöver elever samarbeta med kamrater som är lika duktiga eller möjligtvis lite duktigare på att använda engelska. För att få till ett fungerande samspel behöver eleverna fråga sina kamrater om hjälp med t ex uttal eller översättning(1990,s, 145). Utöver detta behöver eleverna koncentrera sig på vad som sker i leken eller rollspelen för att kunna hänga med. Eleverna kan behöva vänta med att tala för att istället fokusera på att lyssna på sina kamrater. Ur Oxfords teori om språkinläring, är detta exempel på metakognitiva strategier, som bland annat innebär att eleven centrerar sitt lärande, genom att medvetet koncentrera sig på det som sker, vänta med att tala för att kunna fokusera på vad som sägs(1990, s, 138).

Janice säger att det är bra att eleverna vågar tala men att det är viktigare att eleverna talar med varandra. På detta sätt, menar hon, kan elever ta hjälp av varandras kunskaper eftersom alla har något att bidra med. Ur Vygotskijs sociokulturella perspektiv, är detta ett exempel på att kunskap uppstår i interaktion

mellan människor. Genom att låta eleverna ta hjälp av varandra kan de tillsammans utvecklas och nå ny kunskap (Svensson, 1998, s, 33). När Janice hävdar att alla elever har något att bidra med är det, utifrån Vygotskijs proximala utvecklingszon, ett sätt att låta elever lära sig tillsammans med andra som kan lite mer (Gibbons, 2010, s, 42).

Jag uppmärksammar att pedagogerna associerar den språkliga strategiska förmågan i termer av det talade språket. Det är möjligt att lärarna hjälper eleverna att utveckla strategier för att lyssna eller läsa på ett omedvetet plan. Men enligt Oxford behöver elever vara medvetna om vilka strategier de kan använda för att lösa olika uppgifter (1990, s, 136).

Utifrån mina intervjuer tolkar jag det som att inga av pedagogerna arbetar medvetet med att utveckla elevernas förmåga att använda sig av språkliga strategier i engelska undervisningen eller med att medvetengöra eleverna om hur de lär. Anledningen till det är svårt för mig att avgöra men enligt Oxford är det inte bara elever som behöver strategiträning utan lärare behöver också bli medvetna om hur elever kan använda sig av strategier i undervisningen (1990, s, 10). Under intervjuerna kom det fram att lärarna har engelskaundervisning i ca 20-40 min i veckan. Tänker att det är väldigt lite tid som ägnas åt kunskaper i engelska.

7.3 Att utveckla elevernas självständighet och aktivitet i ämnet engelska

Det här temat utgår från min tredje frågeställning och handlar om på vilket sätt lärarna arbetar med språkliga strategier i processen att utveckla elevernas självständighet och aktivitet?

Enligt Oxford har läraren en mycket viktig roll i processen att göra eleverna självständiga i sin utveckling. Språkliga strategier är nödvändiga verktyg för att eleverna ska bli självständiga och aktiva vid inlärandet av det nya språket. (1990, s, 136). Ur, Vygotskijs teori om att barn utvecklar sitt språk tillsammans med andra, skulle man kunna tolka Oxfords resonemang, genom att påstå att barn med hjälp av andra, lär sig att lära sig själv. Många av Oxfords språkinlärastrategier kan man koppla till Vygotskijs tankar om att barn utvecklar sitt språk i samspel med andra (Svensson, 1998, s, 34).

I intervjuerna framkom det att eleverna arbetar mer självständigt när de vet vad de ska göra. Det funkar alltid bättre när eleverna har förstått hur de ska göra och vad som förväntas av dem, menar Veronica. Hon menar vidare på att elever behöver tydliga instruktioner på hur de ska gå tillväga, annars kan de lätt känna sig vilslna. Enligt Oxfords teori om att elever behöver ta större ansvar över sin egen inläring, kan det troligtvis bli svårt om eleverna inte har någon större inflytande över undervisningen (1990, s, 12). Man skulle kunna låta elever vara med och påverka innehåll och arbetssätt i undervisningen. Detta skulle möjligtvis vara ett bevis på att eleverna blir tagna på allvar och att deras åsikter är viktiga. Man

skulle kunna koppla det till Lundbergs resonemang om lärarens ansvar i att skapa en tillåtande och respektfull klassrumsmiljö(2007, s, 123). ”Att vara konkret och tydlig vid instruktioner underlättar elevernas förståelse för vad de ska göra”, menar Linda. Genom att använda sig av bilder och göra associationer kan man som lärare visa på hur man kan använda sig av minnesstrategier. Men för att de ska komma till användning är det viktigt, enligt Oxford, att man medvetengör eleverna om dessa strategier.(1990, s, 135). I intervjun med Janice menar hon att det är viktigt att se till att alla elever har förstått vad de ska göra innan lektionen drar igång. Enligt Janice kan man exempelvis be ett antal elever återberätta vad läraren precis har gått igenom. På detta sätt får eleverna det förklarat igen fast med andra ord, påstår hon. Detta ser jag, ur Oxfords teori, som ett exempel på att Janice uppmuntrar sina elever att använda sig av sociala strategier, t ex att ta hjälp av sina kamrater, för att själv utveckla sitt eget lärande(1990, s, 145).

Till skillnad från de andra lärarna menar Anna att hon ofta skriver ner syfte och mål med varje lektion på tavlan. Detta brukar de tillsammans diskutera i klassen. Detta är ett exempel på hur man kan försöka få elever delaktiga i undervisningen. Det är, ur Oxfords teori, en förutsättning till att lärandet blir mer meningsfull när eleverna är delaktiga i planeringen och vet vad de ska göra och tänkt på vilka mål de har för arbetet(1990, s, 10). Genom att t ex avsluta lektionen med att låta eleverna diskutera och reflektera över hur de gick tillväga för att lösa uppgiften, kan man ge eleverna möjlighet att bli medvetna om hur de lär, menar Anna. Även övriga lärare påstår att samtal om vad som fungerade bra och mindre bra är viktiga i undervisningen. Barns metakognitiva förmåga kan tränas genom att låta eleverna samtala om vad de gjorde bra och mindre bra samt om vad de lärt sig av olika övningar eller aktiviteter(Lundberg, 2007, s, 31). Enligt Malmberg är meningen att elever ska göra medvetna val när de t ex ska lära sig nya ord, det vill säga att eleverna väljer att använda sig av språkliga strategier som hjälper och stöttar dem vid t ex ordinläring(2000, s, 240). Malmbergs undersökning visar att när elever lär sig nya ord i ett sammanhang är det mer troligt att de minns de nya orden längre(2000, s, 86). Oxford hävdar att genom att medvetengöra eleverna kan de träna upp sin förmåga att lära. Hon menar att man kan uppmärksamma eleverna på vilka språkliga strategier de kan använda för olika uppgifter och låta de pröva sig fram(1990, s, 200). Eftersom elever lär på olika sätt kan det vara värt att låta eleverna ta del av varandras tankar och idéer om hur man kan gå tillväga för att lära sig det nya språket. Ur Vigotskijs sociokulturella perspektiv, är detta ett exempel på hur kunskap skapas i samspel med andra(Svensson, 1998, s, 35).

I intervjuerna framkom det att samtliga lärare anser att motivation och intresse är viktiga delar i undervisningen. Veronica menar att hon upplever att undervisningen blir mer lyckad när eleverna känner sig motiverade. Att sjunga, leka eller spela (sällskapsspel) är övningar som hon upplever att

eleverna tycker om. Även Janice säger att undervisningen blir mer givande när eleverna tycker att det är en rolig övning. Hon menar att fler elever vill delta och att hon upplever att eleverna är mer uppmärksammade på vad som pågår i lektionen. Att sjunga eller leka är enligt Janice, exempel på övningar som hon upplever motiverar barn. Både Linda och Anna upplever att eleverna är mer delaktiga i övningar som kräver aktivitet, t ex lek, sång eller rollspel. Linda menar att hon tror att dessa övningar intresserar elever eftersom det är en del av deras liv utanför skolan. Ur Vygotskijs sociokulturella perspektiv är detta viktigt då läraren behöver vara medveten om att förståelse och lärande är präglade av elevens bakgrund och erfarenheter. Med den insikten kan lärare hjälpa elever att bli medvetna om hur var och en av dem lär på bästa sätt. Vid lek, spel eller rollspel får eleverna, ur Vygotskijs sociokulturella perspektiv, möjlighet att samspela med varandra och tillsammans utveckla sitt eget lärande (Gibbons, 2010, s, 43). När eleverna samspelar behöver de samtala och lösa problem gemensamt. Dessa är exempel på vad Oxford kallar för sociala strategier (1990, s, 144).

Rubin hävdar att ett gott självförtroende är nödvändig för att kunna lära sig ett nytt språk men enligt Malmberg är det viktigare att lärare får eleverna att förstå betydelsen av affektiva strategier, t ex tro på sin förmåga att lära, dämpa sin ängslan eller uppmuntra sig själva (2000, s, 6). Anna menar att det är viktigt att eleverna känner att de kan. Genom att uppmuntra och bekräfta eleverna påstår hon att man kan hjälpa elever att tro på sig själva. Det gäller att ta tillvara på de tillfällen eleverna väljer att ställa frågor, svara på frågor eller tala, menar hon. Ofta kan elever mer än vad de tror, menar Anna. Anna påstår att de flesta elever känner redan till engelska ord utan att de kanske är medvetna om det. Många barn blir förvånade över hur många ord på engelska de redan kan, berättar Anna. Genom att medvetengöra eleverna om det de faktiskt kan, kan lärare stärka elevernas tilltro till den egna förmågan (Lundberg, 2007, s, 123).

Både Veronica och Linda menar att elever behöver känna sig sedda. Det är viktigt att försöka få med alla elever i undervisningen och se till att alla röster görs hörda, menar Veronica. Veronica menar att det är viktigt att eleverna inte är rädda för att säga fel. ”Genom att våga bjuda på sig själv, kan man visa eleverna att alla kan göra fel och att det inte behöver vara en stor grej”. Linda betonar betydelsen av repetition. Hon menar att repetition ger eleverna en känsla av att de behärskar språket. När eleverna, exempelvis, sjunger samma sång, så låter det bättre för varje gång de sjunger den, menar hon. Detta hävdar hon är ett sätt att stärka elevernas tro på sin egen förmåga att lära. I intervjun med Janice framkom det att hon anser att det är viktigt att intressera sig för sina elever. Att visa intresse för elevernas tankar och resonemang, menar hon, är ett sätt för lärare att visa på att det eleverna säger är viktigt och betydelsefullt. Enligt Janice är det viktigt att vara medveten om att elever ofta förstår mer engelska än vad de kan tala. Hon menar att det är viktigt att ge eleverna möjlighet att visa sin förståelse.

Det kan man göra genom att använda sig av olika lekar eller övningar. När eleverna visar att de förstår, stärks deras självförtroende för att lära sig engelska (Lundberg, 2007, s, 123). Med ett bra självförtroende kan elever ta större ansvar över sitt eget inlärande och bli mer självständiga och aktiva i undervisningen (Oxford, 1990, s10).

8. Slutsatser och sammanfattning

Syftet med studien var att genom intervjuer undersöka hur fyra lärare resonerar kring arbetet med språkliga strategier i sin engelska undervisning. Jag har undersökt hur lärarna uppfattar begreppet språklig strategisk förmåga samt hur de säger sig arbeta med språkliga strategier i undervisningen. Avslutningsvis har jag undersökt på vilket sätt lärarna arbetar med språkliga strategier i processen att utveckla elevernas självständighet och aktivitet.

Lärarnas syn på den språkliga strategiska förmågan

Lärarna i denna studie uppfattar att den språkliga strategiska förmågan handlar om att göra sig förstådd när språket inte räcker till. De menar att man har förmågan att använda sig av olika språkliga strategier, så som kroppsspråk, gester eller miner för att kompensera för sina språkliga brister. Dessa språkliga strategier är enligt Oxfords teori om språkliga strategier, kompensationsstrategier (1990, s, 47). Att ha förmågan att gissa betydelsen eller förståelsen av ett ord är ytterligare ett exempel på en kompensationsstrategi som nämns. Lärarna beskriver att de också ser till att eleverna arbetar i grupp eller par. När eleverna samarbetar diskuterar de, delar åsikter och det kan leda till att eleverna utvecklar sin förståelse. Detta är exempel på förmåga att använda sig av sociala strategier enligt Oxford (1990, s, 145). Ur Vygotskijs sociokulturella perspektiv på lärande, är detta ett gyllene tillfälle för elever att nå ny kunskap (Svensson, 1998, s, 33).

Lärarnas tolkning av den språkliga strategiska förmågan associeras med det talade språket och inte i ett formellt sammanhang. Lärarna menar att det viktigare att eleverna vågar tala än att de är formellt korrekta. Det skulle, enligt lärarna begränsa elevernas vilja att tala. I läroplanen syftar den språkliga strategiska förmågan till interaktiva-(tala, samtal), receptiva-(läsa, höra) och produktiva(skriva) färdigheter men samtliga lärare kopplar den språkliga strategiska förmågan till interaktiva färdigheter.

Engelska ämnet och språkliga strategier

Lärarna beskriver att elevernas kunskapsnivå skiljer sig åt och är avgörande för hur man bemöter dem. Elevernas känsla att lyckas är viktig när lärarna sätter upp mål. Eftersom elevernas kunskapsnivå skiljer sig åt är det viktigt att sätta upp rimliga mål för varje elev, menar lärarna. Samtliga lärare påstår att det kan vara en utmaning att se till att varje elev utmanas men att känslan av att lyckas kan stärka elevernas tro på sin förmåga att lära sig engelska. Detta resonemang stämmer väl överens med Vygotskijs tankar om att elever lär genom samspel när utmaningen för lärande ligger strax över elevens kunskapsnivå, den så kallade proximala utvecklings zonen (Gibbons, 2010, s, 42). För att lära känna sina elever är det viktigt att visa intresse för dem, menar lärarna. Detta kan man relatera till begreppet, proximala utveckling zonen, där lärarna behöver ha kunskap om elevernas erfarenheter för att sedan kunna relatera den nya kunskapen till dem (Gibbons, 2010, s, 43).

Samtliga lärare menar att de använder sig av bilder, konkreta föremål eller ramsor vid inläringen av nya ord. Lärarna betonar betydelsen av att repetera för att komma ihåg. Dessa är enligt Oxfords teori, exempel på minnesstrategier (1990, s, 38). Minnesstrategier verkar enligt min uppfattning vara de språkliga strategier lärarna verkar vara mest medvetna om.

Ur Oxfords teori om hur man lär språk, uppfattar jag utifrån lärarnas beskrivning av sin undervisning i ämnet engelska att lärarna uppmanar eleverna att använda sig av kompensations strategier (1990, s, 47). Lärarna menar att genom lek övar eleverna på engelska och att i leken är de inte lika begränsade som de skulle vara vid muntliga övningar. I leken använder eleverna sig av t ex kroppsspråk och gester för att göra sig förstådda, påstår lärarna. Jag tolkar också att lärarna ser till att eleverna använder sig av sociala strategier i leken. I leken behöver eleverna samarbeta och möjligtvis ta hjälp av varandra. Ur Vygotskijs teori om att kunskap skapas i samspel med andra, är leken ett exempel på hur elever tillsammans utvecklas och når ny kunskap (Svensson, 1998, s, 32).

Återigen uppmärksammar jag att lärarna kopplar språkliga strategier i termer av det talade språket. Utifrån lärarnas beskrivning av sin undervisning tolkar jag det som att ingen av lärarna medvetet arbetar för att utveckla elevernas språkliga strategier men att de utifrån sina kunskaper om hur lärande sker, kommer språkliga strategier till uttryck i engelska undervisningen.

Att utveckla elevernas självständighet och aktivitet i ämnet engelska

Lärarna menar att eleverna arbetar mer självständigt när de vet vad som förväntas av dem. För att eleverna ska förstå vad som förväntas av dem menar lärarna att man måste vara tydlig och konkret. Det gör lärarna genom att visa på minnesstrategier, t ex använder bilder eller repetition (Oxford, 1990 s, 38).

Dessutom uppmuntrar lärarna eleverna att använda sig av så kallade sociala strategier, när eleverna tar hjälp av varandra för att själv utveckla sitt eget lärande och självständighet(Oxford, 1990, s, 144).

Oxford menar att elever behöver ta större ansvar över sin egen inläring men utifrån lärarnas beskrivning av sin undervisning tolkar jag det som att eleverna inte verkar ha någon större inflytande på undervisningens innehåll eller arbetssätt. Dock nämns det vid en intervju att läraren ofta diskuterar lektionens syfte och mål med sina elever. Detta kan vara ett sätt att få eleverna att känna sig mer delaktiga i undervisningen. En förutsättning till att lärandet blir meningsfull är när eleverna är delaktig i undervisningens planering(Oxford, 1990, s, 136). För att eleverna ska bli självständiga menar lärarna att man måste ge eleverna möjlighet att reflektera över hur de lär. Detta är ett exempel på hur lärarna använder sig av metakognitiva strategier i ämnet engelska. Genom att använda sig av metakognitiva strategier kan elever bli medvetna om vilka språkliga strategier som hjälper och stöttar dem vid inläringen av engelska. På detta sätt kan lärare stötta elever att ta ansvar över sin egen inläring och utveckla eleverna självständighet samt aktivitet(Oxford, 1990, s, 12).

Lärarna påstår att det är viktigt att eleverna tror på sin egen förmåga. När lärarna medvetengör eleverna om de kunskaper de redan har stärker de elevernas tilltro till den egna förmågan. Med ett bra självförtroende kan elever utveckla sin självständighet och aktivitet i ämnet engelska(Lundberg, 2007, s, 123).

Vidare forskning

I denna studie har jag undersökt hur lärare beskriver den språkliga strategiska förmågan och hur de säger sig arbeta med språkliga strategier i ämnet engelska. Det skulle vara intressant att undersöka hur elever i årskurs 1-3 använder sig av språkligastrategier. Intervjuer och observationer tror jag är de bäst lämpade metoderna för undersökningar.

Referenser

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen*. I: Ahrne G & Svensson P, Handbok i kvalitativa metoder. Malmö: Liber.
- Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning.
- Gibbons, Pauline (2010). *Lyft språket, lyft tänkandet: språk och lärande*. 1. uppl. Uppsala: Hallgren & Fallgren
- Lundberg, G. (2007). *Teachers in action: att förändra och utveckla undervisning och lärande i Engelska i de tidigare skolåren*. Licentiatavhandling Umeå: Umeå universitet, 2007. Umeå./ Tillgänglig på Internet: : <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:441903/FULLTEXT01.pdf>
- Malmberg, Per & Bergström, Inger & Håkanson, Ulla & Tornberg, Ulrika & Öman, Martin (2000). I huvudet på en elev, projektet STRIMS Strategier vid inläring av moderna språk. Stockholm: Bonnier Utbildning AB
- Rosander, C. (2005). *Performansanalysen som redskap – barnets språkutveckling och pedagogens arbete*. M. Axelsson, C. Rosander & M. Sellgren (red.). Stärkta trådar – flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap. Stockholm: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.
- Rubin, Joan. (1975). What the good language learner can tell us. TESOL Quarterly, 9, 41-51.
- Svensson, Ann-Katrin (1998). *Barnet, språket och miljön..* Lund: Studentlitteratur
- Skolverket (2011a). *Kommentarmaterial till kursplan i engelska*. Stockholm
- Skolverket (2011b). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm.
- Skolverket (2012). Om strategier i engelska och moderna språk. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3120> (hämtad 2015-03-17)
- Oxford, Rebecca L. (1990). *Language learning strategies: what every teacher should know*. Boston, Mass: Heinle & Heinle

Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig på Internet: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtad 2015-04-30)

Otryckt material:

Intervju 1: Linda, 23/3-2015, längd på intervju: 32 minuter

Intervju 2: Janice, 25/3-2015, längd på intervju: 27 minuter

Intervju 3: Veronica, 26/3-2015, längd på intervju 25 minuter

Intervju 4: Anna, 26/3-2015, längd på intervju 42 minuter

Bilaga 1 - Intervjufrågor:

Är det okej för dig att jag spelar in intervjun med hjälp av min telefon?

Namn?

Ålder?

Berätta om din utbildningsbakgrund.

Hur länge har du arbetat som lärare?

Vilken årskurs har du?

Kan du berätta för mig vad språkliga strategier innebär för dig och hur du skulle beskriva strategisk förmåga i ett språk?

På vilket sätt tror du att elever utvecklar den förmågan?

Har alla elever samma förutsättningar att utveckla den förmågan? Varför?

Är det viktigt att eleverna är formellt korrekta när de kommunicerar på engelska?

Hur tror du att elever lär sig ett nytt språk?

Vilka utmaningar/möjligheter upplever du i engelska undervisningen?

Kan du berätta för mig om hur du brukar arbeta med språkliga strategier på dina engelska lektioner?

Kan du ge mig ett exempel på en språklig strategi som du uppmuntrar dina elever att använda?

Använder du dig av någon språklig strategi i engelska ämnet?

På vilket sätt har eleverna möjlighet att reflektera över hur de går tillväga när de lär?

Vilka arbetssätt använder du dig ofta av i ämnet engelska?

Vilka arbetssätt tror du eleverna tycker bäst om?

Hur arbetar du för att stärka eleverna kunskaper i engelska?

I vilka situationer ser du att lärande sker?

Vill du tillägga något?

Bilaga 2 - Mail

Hej!

Mitt namn är Romina Gallegos och läser grundlärarutbildning med interkulturell inriktning för årskurs F-3 på Södertörns högskola. Jag ska skriva mitt självständiga arbete om språkliga strategier i engelska ämnet. Jag skulle vara mycket tacksam om du kan tänka dig att ställa upp på en intervju som beräknas ta ca 45 minuter.

I min undersökning utgår jag från de forskningsetiska principerna. Det innebär att ditt deltagande är frivilligt och kan avbrytas när som helst. Dina personuppgifter samt skola kommer att anonymiseras och behandlas så att man inte kan identifiera dig. Alla uppgifter som samlas in i denna undersökning är endast ämnade för denna studie.

Om du är intresserad av att medverka på en intervju får du gärna höra av dig på mail eller på nummer xxxx.

Med vänlig hälsning

Romina Gallegos

